

VYCHOVATELSKÉ LISTY.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského vychování.

„Kdo Mne následuje, nebloudí ve tmách,
praví Pán.“ Tom. Kemp. I. 1.

Koktavost a její léčení.

Pro školu a dům píše absolvent léčebného kursu vídeňského *J. M. Kudlčák*.

(Pokračování.)

Že se v jistých rodinách koktavost zpravidla objevuje, nedokazuje nic, leda že rod ten je náchylný k poruchám duševní rovnováhy, kteráž za jistých okolností pravidelně koktavost způsobuje. O dědičnosti nelze tudíž vůbec mluvit, ač je nepopíratelné, že dítě rodičů koktavých snadněji upadne v koktání, dříve u něho propukne koktavost a rychleji se zakoření, než u dětí rodičů v každém ohledu normálních. A jindy děti koktavých mohou zůstat zcela ušetřeny jakékoliv poruchy mluvy, kdežto dítky rodičů naprosto bezvadně mluvících koktají až hrůza.

Lze tudíž vším právem stanoviti pravidlo, že koktavost u lidí propuká následkem leknutí a strachu, po prudkém nárazu do hřbetu a zadní části hlavy, po pádu následkem prudkého rozčilení náhlého, napodobováním, a u osob chorobně nervosních z choroby čivů, bez předcházejícího podnětu. Z neznámé příčiny koktavost velmi zřídka se objevuje.

Vždy však objevuje se, jak již naznačeno, v útlém věku. Případy, kdy koktavost propukla po 12. roku, jsou dosti vzácné. A sice buď propuká náhle, bez předchozích příznaků. Dítě včera zdravé, dnes koktá ošklivě. Ba, dítě před chvílí normální, k nemalému údivu všeho okolí začne z nenadání koktat. Z pravidla však předchází dříve jisté nepatrné zajíkání, anebo počne blebtat sotva znatelně, řeč stává se trhavou, den ze dne častěji se dítě zajikne, nápadně jisté hlásky hromadí a tak pozvolna koktavost se objevuje, znenáhla se vyvíjí a proto zhusta ujde pozornosti.

Všeobecně se má za to, že pohlaví ženské je vznětlivější, k nervositě náchylnější. A tož by se dalo předpokládati, že také koktavost, jež hlavně z příčin reflexivních povstává, častěji se objeví u dívek než u hochů. Statistické výkazy však dokazují, že právě naopak — a zjev ten je dosti podivný — více koktavých vykazuje pohlaví mužské.

Jak vysvětlíme si tuto domnělou záhadu? Sledujme život obou pohlaví v útlém věku. Kdežto holčinka, mazlíček mamčin anebo tatínekův, ba mnohdy mazlíček celé rodiny, stále je pod dozorem matky, jež bdí nad každým pohybem, hoch — malý nežbedá nevázaný — jako divoch se honí po dvoře, po ulici, bez dohledu je stále venku a tak častěji přijde k úrazu a nebezpečí. Děvče zřídka se octne v takové situaci, že by následovalo prudké leknutí, pád, úraz a p. Ale hoch každou chvíli přijde s rozbitou

hlavou, všecek bledý, strachem se chvějící, hrůzou oněmělý. Zde máme rozluštění zdánlivé záhady.

A k tomu všemu bdí matka nad tím, aby dívčinka si osvojila zřetelnou, bezvadnou výřečnost, kdežto hoch mluví, jak se mu to podaří. Však prý z toho vyroste — na kluku všechno shoří — slýcháme z úst matek i otců. Není tudíž nevysvětlitelné, proč koktavost se u hochů častěji objevuje než u děvčat.

Jak správný jsou tyto vývody, ukázalo se v kursu od 15. února do 23. března ve Vídni pořádaném a žákem prof. Berquanda p. Karlem Prinzem řízeném, kdež mezi 17 přijatými koktavci byly jenom čtyři dívky, kdežto hochů bylo 13.

Při prohlídce a stanovení diagnosy bylo shledáno, že názory prof. Berquanda jsou věcně odůvodněny. Na důkaz uvedu některé pověřené výsledky prohlídky.

Paula K. — dívka 16letá. Koktá od maličkosti. Zatemňuje a znetvořuje souhlásky f a v na počátku slov. V předponě samohlásky a-e-o a ü — podotýkám, že kurs byl německý — koktá; v řeči se jeví chorobný chvat — příliš málo vzduchu vdechuje. Příčina choroby neznáma.

Jindřich Ol. — 17letý učeň. Koktá následkem příliš nedostatečného vdechování — chybné vdechování způsobuje kvap v mluvení a náchylnost k žvatlavosti — vyhýbá se hláskám retovým — ustavičné křečovitě pohyby úst. Příčina choroby difterie v útlém věku.

Leopoldina W. — Koktá od 4. roku. Příčina choroby úder do zadu!! — Hlásky hrdelné a retové koktá — po samohláskách se zarazí a řeč trhá.

Jindřich M. — Koktá od let pacholetských následkem osutin. Chybné vdechování — zevnější příčina koktání samohlásek a-e-i-o v předponách — souhlásky d-m způsobují obtíže.

Jan F. — Koktá od nastoupení do školy. Příčina pád. Chybné vdechuje a hltá samohlásky, klade jazyk mezi zuby, trhá souvislost samohlásek. Vadně vyslovuje d-t, obtíže při f-s-m-a-ai-au-an-B-„G“-W-V. — Tento případ je z nejtěžších.

Berta K. — 14letá. Koktá od narození z příčiny neznámé. Koktá hlásky chřtánové a zubní — „F-V“ — po souhláskách — zadržuje dech — případ obtížný.

František Sch. vdechuje příliš prudce a následkem chorobného spěchu mluvu trhá. — Vadné M-Sch-S. — Příčina pád.

Tyto ukázky z příslušných zápisů zajisté dostačí. Připomínám mimochodem, že po cvičbě 6 neděl trvajících všichni byli vad naznačených zbaveni a mluvili bez obtíží, zřetelně a správně.

Jak se prohlídka churavců koná a co při ní se objevuje, povím na místě jiném, až přistoupíme k praktické části.

Zde toliko upozorňuji učitele na zjev málo všimáný, že u dětí kromě koktavosti velmi často se jeví také slepota barev, t. j. dítě pro určité barvy nemá zrakových dojmů. Dosti často dítě nerozeznává červeň na černi, a následkem tohoto nedostatku má nesmírné obtíže při vyučování psaní. Proto se doporučují ve škole i doma místo rudých čar a teček značky modré, bílé anebo tmavozelené.

III. Třeba-li koktavost léčiti.

Koktavost pozorujeme nejčastěji v oné době, kdy dospívající hoch anebo dívka dokončují přípravu k budoucímu povolání a nastupují dráhu životní, tedy buď ku konci věku školního, anebo v době učňovské, mezi 8.—18. rokem. Jakmile člověk tělesně i duševně dospívá, nabývá jisté pevnosti a odhodlanosti ve styku s okolím, nabývá duševního klidu a rovnováhy, a tím oněch vlastností, kteréž koktavost znemožňují. Proto v tom věku již se neobjevuje, a pak-li z mládí byla přenešena do věku mužného, pozvolna se mírní, až časem úplně pomine bez jakéhokoliv léčení. Koktavost u mužů a žen úplně vyspělých bývá již dosti vzácným zjevem.

Vzniká-li koktavost v dětském věku, a nižádným způsobem se nezmiňuje, nabývá povážlivého rázu, jakmile koktavec se blíží věku jinošskému anebo doba panenství nastává, povoluje teprve, když tělo i duch je v plné síle a rozkvětu, načež znenáhla slábne a často pak mizí beze stop.

Snad každý z čtenářů zná muže anebo ženu, kteří v dětském věku šeredně koktali a teď vůbec se nezajiknou, anebo velmi zřídka na nich pozorovat stopy bývalé koktavosti.

Je tedy léčení koktavosti zbytečno, však ono časem pomine samo — prohlašují mnozí — a chybují velice. Předně koktavost nezmizí u každého člověka zcela beze stop. I v pozdním věku objeví se chvílemi právě v takovém okamžiku, kdy třeba největší výmluvnosti. A kdyby konečně vždy a u každého zmizela v pozdním věku, trápí člověka povážlivě v době, kdy volivá jednotlivce budoucí povolání. Nejednen nadaný, příčinnivý a hodný jinoch uvízl v povolání nepřiměřeném proto, ze nemohl pro koktavost voliti stav, k němuž měl nejlepší nadání a vlohy. Co mu pomohlo, že se po mnohém a velikém úsilí koktavosti zbavil ku konci let třicátých, když okolo roku dvačátého pro koktavost nemohl voliti životní dráhu přiměřenou jeho tužbám, vzdělání a prostředkům.

Je to hřích neodpuštitelný, když rodičové anebo jich zástupcové koktavosti dětí si nevšimají, konejšice sebe i ubohé děti bláhovou výmluvou: však ona časem sama pomine bez pomoci jiných — a nepomyslí, že tím svým dítkám zatarasují cestu k povolání životnímu a pomahají budovati základy jeho — neštěstí.

„Kdybych nebyl koktal, mohl jsem dnes byti něčím jiným“, žehrají takoví ubožáci a ve zlém vzpomínají těch, kteří buď z nevědomosti anebo z hříšné lhovosti a netečnosti trestuhodné dětem v čas nezjednali pomoc jistou.

Co vytrpí muk duševních dítě koktavé hned v době, když do školy vstoupí! Spolužáci mají porozumění pro tělesnou poruchu a proto jeví soucit, když některý z nich rozbije si hlavu, anebo jinak si ublíží na těle. Sám zkusil, jak bolí, když o kámen klopytne a nehet srazí — sám zkusil palčivou bolest, když prst se přivře, ví jak to bolí a pálí — proto lituje soudruha, jemuž se přihodí nehoda podobná. Ale pro poruchy duševní, bolest a úzkost vnitřní, netělesnou, lidé dospělí nemívají pochopení — ne tak děti nezkušené, by mohli pochopiti, že více bolí jízlivý posměch a úšklebek, než sebe prudčí rána, a tož bez milosti ubohého koktavce mučí nezbední posměváčkové pitvorným napodobováním každého zvuku nepravidelného a záchvěje svalů v obličejí koktavce se bolestně kmitajícího.

Ubožák se brání jak může a namahá všemožně, aby útok odrazil. Ale čím více napíná svaly i mozek, aby pošklebek i posměch odmítl, tím více koktá, ba chvílemi až zmodrá a zesíná ve tváři žalem, námahou, úzkostí a hněvem, a budí tím ještě větší chechtot nezbedů, kteří nechápu, že druh nesmírně trpí bezcitným jejich počínáním.

Vždyť ani učitel mnohdy nemá s důstatek shovívavé trpělivosti a blahovolného pochopení, aby dovedl ubožáka vzmužit, dodal mu chuti, sebe-důvěry, odvahy a tak beztoho až chorobnou plachost ubohého koktavce zmírnil a časem úplně odstranil. A nelze se divit. Vždyť koktání způsobuje ve škole nepřipustný rozruch a znesnadňuje udržení kázně i postup zdržuje všeobecný. A tak všechno spolupůsobí, aby dítě koktavému pobyt ve škole byl ztrpčen. Což divu pak, že takové dítě se vyhýbá škole kde může, vyhýbá se společnosti a vyvíjí se z něho samotář lidí nenávidící a jimi opovrhující. Koktavec stává se plachým samotářem.

Z uvedeného patrně, že chybují, kdož čekají až koktavost sama sebou pomine. Nejen že tím způsobují se zbytečně steré útrapy, ale i mnohé lidi přímo ženeme do záhuby, odnímajíce jim možnost nápravy mluvy porušené koktavostí v oné době, kdy získáním řeči bezvadné všemu zlu se dá předejít. Což prospěje ubožáku, nabude-li plynosti v řeči kdysi v létech mužných, když zlo koktavostí způsobené již ničím nelze napravit.

Z toho dále plyne, že je nanejvýš potřebno a užitečno, aby koktavost byla odstraněna jak možno brzo, a tím se předešlo zlu nesmírnému, jež způsobuje.

A nedomnívejte se, že se jedná o maličkost, která vlastně ani za řeč nestojí, anebo o hříčku lidí, kteří chtějí se blyskat domnělým uměním a těžít s dovedností ceny pochybné. V Rakousku je zajisté více než 200.000 osob koktavých. Vždyť v některých krajinách skoro v každé třídě rok po roku se vyskytnou dva tři. Číslice ta dokazuje, že se jedná o zlo nemalé a tudíž snahy lidumilné plně zasluhují pozornosti a podpory všeobecné, když nesou se za tím cílem, aby statisícům koktavých bylo pomozeno, a tím znemožnilo se zlo nesmírné, jež pro ubožáky plyne z koktavosti nezaviněné.

Abychom se přesvědčili, že vývody naznačené mají věcný podklad a nejsou míněny na plano, všimněme si blíže koktavosti, jak se nejčastěji mezi námi jeví.

Již ve stati úvodní naznačil jsem, že koktavost jeví se z pravidla trháním vět a slov a opakováním jistých hlásek. Osoba koktavostí postižena občas zůstává v řeči trčet. Přes největší, nejúnavnější námahu nemůže v řeči pokračovat, není s to určité slovo vyslovit, aniž by mluvidla jeho byla porouchána, anebo nějakou nepravidelností vyslovování hlásek se znemožňovalo. Tak na př. větu: „Bůh stvořitel zemi s vodami všemi“ — koktavec vysloví časem zcela plyně bez nesnází. Jakmile však ve škole kněz vysloví příslušnou otázku a k odpovědi vyvolá koktavce, začne ubožák asi takto: „B—b-b-b-b-b—uh stvořitel ze-ze-ze-z—zemi s v—v-v-v-v-vo-vo—dami všemi“. Breptala snad se nebude zajikat, ale vysloví zase místo: maminko — majinko; místo: vrata — řekne vjata. Větu: „kolik hlásek, tolik zvuků“ — zablábolí takto: „tojit jásetojit zvutů“ — A šeplala stále jazyk tlačí mezi zuby a začne: Bůh ššššstvo -- ži (l vynechá!) ššemi fšfotami fšššemi. Není prospěšno a užitečno, když podobné vady hned v počátcích se odstraní? Není záhodno a prospěšno léčiti koktavost v době, kdy se tím dá předejít všem následkům?

Nebude tudíž ani českým učitelům se škodou, když se jim poskytne návod, jak lze koktavost úplně odstraniti a tím se jim umožní zbaviti každého ubožáka vady nejen nepříjemné, ale i pro budoucnost každého nanejvýš zloplodné.

Tento úkol pak-li se mi podaří těmito úvahami splniti, nebyla práce bezúčelná, již věnoval jsem předmětu po mém soudě veškeré pozornosti vychovatelů plnou měrou zasluhující.

IV. Lze kocktavost vůbec vyléčiti?

Abychom na důležitou otázku nám danou mohli přesně odpověděti, stopujme hlavní způsoby kocktavosti a pozorujme jevy s tím spojené.

Z přečetných druhů kocktavosti, jichž počet dosud asi nikdo nezjistil, k zjevům dosti častým náleží onen druh, jenž se na venek projevuje křečovitém smršťováním svalů mluvidel a okolních částí těla, jakmile chce osoba kocktavostí postižená vocalisovat a articulisovat. Ve tváři a na krku pozorujeme křečovité záchvaty, trhané záchvěje a chorobné zkriviny svalů. Osoby ty nemohou libovolně otevřítí ústa, nemohou je kdykoliv uzavřítí, nedovedou rty do jistého tvaru a polohy vnutit. Mrkají nápadně víčkami, otvírají nepoměrně oči a zase je pitvorně přimhouřují mimovolně, nevědomky, pohazují hlavou bokem anebo v před i v zad — „každá žilka na těle jim hraje“, říkají lidé. Z pravidla se pak dostavuje i dýchavičnost, proto že kocktač ani jednou řádně z hluboka nevdechne. Až když se počíná dusit, důkladně plíce nadme, zatím nabude svalstvo rovnováhy klidné, krev nahromaděná v určitých místech volně se rozproudí a kocktavost na chvíli zmizí.

Toť jeden z hlavních typů kocktavosti.

Jiní kocktavci ke všemu tomu ještě mimovolně a nevědomky trhavé pohyby konají buď celým tělem, anebo jednotlivými údy — „mluví celým tělem“, říká lid. Kocktavý buď trupem kývá anebo otáčí horní část těla, křečovité rukama trhá, máchá, lapá ve vzduchu, prsty svírá, nohou dupá, ba nezřídka se otáčí jako čamrda a jiné provádí pohyby úmorné a nepěkné. Chce oklikami nabýti vlády nad svaly mluvidel a usnadnit si tím mluvení. A poněvadž pozoruje úsměv, kterýž tím u jiných budí — o bezcitném posměchu a pošklebcích nemluvě — stává se ještě bázlivějším a tím více kocktá, čím více snaží se utajiti vadu nezaviněnou. Kdo viděl takového ubožáka, jak se kroutí, svíjí, rdí a chvěje námahou a strachem, úzkostí a bolem tetelí, ten zajisté blahorečiti bude každému, kdož chudasa útrap zbaví. Ten žehnati bude muži, jenž naučil nás léčiti kocktavost bez bolestných operací a léčiv nepřijemných.

Třetí pak druh kocktavců v řeči jinak plynne a bezvadné znenadání se zarazí a po trapné pomlce několik okamžiků trvající bezvadně a plynne pokračuje, aniž by jevil pohybem nějakým anebo záchvěvem svalů, že má obtíže. Jenom změna barvy ve tváři a krůpěje potu na čele prozrazují, jaké překonal obtíže mučivé. Zde asi křeče svalů chřtánových způsobují potíže mluvícímu. Z těchto tři tvarů je na sta přechodů a proplétání, tak že povstává, jak bylo již naznačeno, nekonečná řada způsobů kocktavosti, při nichž namnoze se jeví také prudký nával krve do tváře a krku.

Kocktavost lze také z pravidla uchem postihnouti. Velmi často slyšíme, že osoba chorobou postižená rychle, prudce a velmi zkrátka dýchá, ba mnohdy zcela určitě slyšíme úpění jako při záduchu. Jakmile začne mluvit, buď nepřirozeně první hlásku dlouží — na př. á——á; f——f; m——m; anebo ji opakuje a-a-a-ad-d-d-dam a p. Ano, dosti často slabiky celé hromadí, opakuje stále na př.: ma-ma-ma-ma-; anebo te-te-te-, což děje se vždy trhavě, ostře: zajíká se. Mezi hlásky, kteréž způsobují kocktavci obtíže, vsunuje takové hlásky libovolné, kteréž mu usnadňují dýchání — hrdelnice; anebo před ně vsune samohlásky, kteréž nepřirozeně prodlužuje.

Zhusta vady jeví se méně jako skutečná kocktavost. Takovým prazvláštním vadám dáváme názvy různé. Někdy mluvíme o šišlavosti, jindy o šeplavosti a ještě jinými jmény snažíme se naznačit choroby mluvy, kteréž nebývají vždy stejně intensivní.

Bedlivým pozorováním bylo zjištěno, že se koktavost mění. Chvillemi nabývá prudkosti, jindy ochabuje. Časem koktavec jen sem tam se zajikne, jindy jediného slova bez koktání nevysloví. Souvisí to s tělesným blahobytem a duševní rovnováhou. Spokojená mysl a zdraví tělesné velmi chorobu zmírňuje, mnohdy zcela utajuje, rozrušení duševní a bolesti tělesné budí ji a sesilují. Tím se vysvětluje, proč v obcování s osobami známými, milými, neduživcem mluví téměř bezvadně, hned však začne šeredně koktat, jakmile mluví s cizím, s představeným a p.

A z toho všeho, jak bylo již naznačeno, plyne, že koktavost není změna anatomická, není vada tělesná, nýbrž do říše chorob duševních, vad psychických patří, a tudíž ne tak lékařem, jako spíše vychovatelem může býti léčena.

Neboť jakmile je dokázáno, že koktavost ve své podstatě je vlastně nedostatek shodnosti výkonů čivů, zejména mozkových, s výkony mluvidel a příčinou mechanickou jsou nepravidelnosti výkonů dýchadel v okamžiku, kdy se hlásky tvoří, a pak křečovitě záchvaty svalstva mluvidel, je dána již možnost koktavost vyléčiti, vlastně odstraniti tím, že odstraníme příčiny, v nichž má původ a kořeny.

Vidíme tudíž, že je koktavost choroba léčitelná, odstranitelná. A sice třeba za tím účelem soustavně 1. odstraniti nepravidelnosti dýchání, 2. odstraniti nedostatky mluvidel a 3. cvičbou důslednou vypěstovat nové návyky. Činíť tedy první období léčení cvičba správného dýchání pravidelného ve dvou obdobích, při čemž vdechování se tak vede, aby plíce vždy byly vzduchem náležitě nadmuty, kdežto vdechování se rozvádí tou měrou, aby stačilo konečně k vyslovení celé věty bez mezer a zastávek.

Ústrojí zvuk a hláskotvorné, tedy vlastní mluvidla, cvičbou účelnou a přiměřenou gymnastikou svalů se přizpůsobí tak, aby se bezvadně a mimovolně podrobovaly každému popudu duševnímu. Cvičbou se jazyk, čelistě, rty a svaly mluvidel uzpůsobí rychle, snadno a jistě přijati vždy takový útvar, jaký je potřebný, aby určité zvuky a hlásky správně vytvořeny býti mohly. A konečně výkony mluvidel zvýšenou pozorností, pečlivou, silou vůle, rozumovým vlivem se ustálí, jaksi zatíží, upevní, v návyk převedou a tím bezvadná mluva zabezpečí trvale.

Obsahuje tudíž léčení choroby vždy tři stupně :

I. Je rozklad slov v základní prvky a soustavná cvičba dýchání.

V době methodické cvičby správného dýchání musí koktavec zapomenouti na všechny své návyky a položit základy k mluvě nové. Jinými slovy: Koktavec musí dobrovolně oněměti, nesmí bez návodu a přísného dozoru cvičitele ani hlásku vypustiti z úst. Proto se žádá naprosté, bezpodmínečné mlčení po celou dobu cvičby. Bez mlčení není léčení a uzdravení bývá zjevem řídkým u osob, kteréž mlčeti nedovedou anebo nemohou. Jakmile začne léčení, nesmí cvičenec ani jednou zakoktat, t. j. nesmí promluvit ani slůvka. Mlčením zjedná se cvičenci nezbytný klid duševní, klid v myšlení a mluvidla klidem nabudou potřebného odpočinku k výkonům následujícím :

Jakmile dýchání pravidelné a účelné je nacvičeno, následuje cvičba ve vyslovování samohlásek spojená s gymnastikou mluvidel. V této době se vysvětluje, ukazuje a nacvičí pravidelný tvar jazyka, rtů a úst, k vyslovení hlásek určitých nutný. Cvičenec učí se správně užívat mluvidel.

Potom následuje spojování zvuků, pak se cvičí vyslovování skupin hláskových, slova následují a na konec věty s přízvukem a náležitým modulováním hlasu.

Všechna cvičení napřed provede vzorně cvičitel, a cvičenec je opakuje tak dlouho, až je dovede bezvadně. Je tudíž léčení koktavosti dosti namáhavé pro oba.

V druhém období nabude cvičenec volnosti slova. Smí opět promluvit, myšlenky a dojmy tlumočit mlouvou, smí zase mluvit. Pravidla a zásady nacvičená má teď upotřebiti, uplatniti výsledky úmorné cvičby. Cvičenec pozná, přesvědčí se, že po koktavosti není již ani stopy, když se přesně řídí daným návodem, a to mu dodá jistoty, pevnosti, odvahy, sebedůvěry. Do duše jako blaživý paprsek vniká vědomí, jistota, důvěra pevná: jsem vyléčen — nechybím — jsem zbaven vady mučivé.

Ted' teprve rád a ochotně, horlivě se podvoluje vedení svého cvičitele a svědomitě plní každý pokyn jeho. A tato ochota pevná, nezdolná, neúmorná pomáhá vítězit nad těžkostmi nebezpečnými, kteréž právě v druhém období, kdy se ústa cvičenci opět rozvazují, nejvíce ohrožují úspěch dokonalý.

Cvičenec, ba i sám cvičitel je tklivě dojat, když po krátkém poměrně cvičení přípravném ani stopy nepozorovat po tom pitvorném šklebení, trhání, křivení a stálém znetvořování tváří a ošklivých záchvatech, pohybech mimovolných a poruchách, bez nichž nedávno slůvka nepronesl. Oba jsou radostně dojati, když z úst nedávno koktavostí znetvořených najednou jako zázračně, zvolna, plynně, bez obtíží, zvučně a plně se řinou slova i věty.

S tím větším úsilím a radostnou poddajností pustí se cvičenec v třetím období do práce záchranné, kdy pod vedením a stálým dozorem svého léčitele správnou výslovnost, řeč bezvadnou v návyk nezměnitelný si osvojuje stálým a bedlivým cvičením, varuje se bedlivě všeho, což by jakkoliv mohlo na plynlost a lahodu řeči působiti rušně.

Nápadný přízvuk a jiné zvláštnosti prvního období se znenáhla mění v klidné, volné modulování hlasu a navykání přízvuku přirozeného. A tak stálá, methodická cvičba, spojená s ovlivováním morálním, spojováním fyziologického působení s vlivy psychologickými, jimiž ve cvičenci budíme důvěru a z té přesvědčení roste, že vada je na vždy odstraněna, léčení zcela se zdařilo, působí na mysl tak, že koktavost skutečně zmizí úplně — je vyléčena.

Rozumí se, že sem tam se dostaví chybička, že se ukáže menší nezdar; ale tu vyzbrojíme svěřence přesvědčením, že pevná vůle a důkladný cvik všechno zmůže. Vypěstíme v něm důvěru a jistotu, naučíme jej správnému posudku všech jevů, a koktavost jistě trvale zmizí — je úplně vyléčitelná.

Příště dále.

Chrám Páně a kněžstvo a vliv jejich na výchovu a vzdělanost lidskou.

Napsal *Rudolf Indra*.

Pokračování.

Že církev svatá a kněžstvo již za nejstarších časů vědě a umění oddáno bylo, o tom svědčí výrok biskupa z Hippo, sv. Augustina, který

žil ve 4. a 5. století po Kristu (narozen r. 354, zemřel r. 430), jenž zní: „Umění a vědy s náboženstvím spojené zavrhovati nesluší.“ *)

Veškeré námitky nepřátel zdají se býti jen záminkou, zdají se býti dovedně předstíranou příčinou k boji proti církvi katolické a jejím horlivým, svědomitým a pilným pracovníkům, kněžím, jejichž práce a námaha bytí byla i nadlidská a sebe účelnější, přece na celé čáře se neuznává a zavrhuje, kněžstvo samo pak jenom se tupí, snižuje a očerňuje; neboť falešní proroci postupují dle Lutherova hesla: „Calumniare audacter, semper aliquid haeret.“

Na náboženské smýšlení těch „luminum a nonlucendo“ ukázal nejlépe stařícký a svého času bezprávně zneuznaný vůdce národa našeho Dr. Fr. Lad. Rieger slovy: Indifferentnost našich vzdělanců ve věcech náboženských jest až úžasná. Ani v Německu, ani ve Francii nenašel jsem podobné indolence. A přece kněžstvo české učinilo tolik pro vzdělání našeho národa.“

„Zpátečníci a tmáři“ zůstávají na dále věrnými přívrženci svaté víry křesťansko-katolické, kdežto intelligence národa stává se za našich časů u věcech víry smutně pověstnou: nemine snad ani dne, aby někdo dle zrádného hesla „ pryč od Říma“ nepřeběhl buď ku protestantismu, anebo ku starokatolictví, anebo dokonce ku pravoslavi. Příště dále.

O vzniku a rozvoji ferialních osad pařížských.

Pokračování.

Po roku zřízeny byly kolonie i v jiných okresech a po třech letech měly všechny pařížské okresy — vyjímaje patnáctý — kolonie hochů i dívek. Obecní rada městská, jež pojala do rozpočtu na r. 1889 sumu 45.000 fr. na kolonie, zvýšila ji r. 1890 na 60.000 franků.

Letošního roku byla obecní subvence 200.000 fr.

Zřízení těchto blahodárných ústavů povzbuzováno jsouc správou, podporováno příspěvky města, příznivě přijato radou a sympatiemi rodin,

*) Několik příkladů (dle „Obnovy“), jak kněžstvo nepřálo vědám: Řecké a latinské spisy opisovali mniši v klášteřích a tak je nám zachovali. Mnich Fra Mauro zhotovil r. 1450 proslulý zeměvid, který v Kolumbovi probudil myšlenku, že se vydal na cestu, aby objevil nový díl světa. Číslice arabské zavedl do početnic papež Sylvestr II. Františkán Roger Bakon užíval první dalekohledu a drobnohledu. Již sto let před Koperníkem učil biskup řezenský Regiomontán, že slunce stojí a země se pohybuje. Věk papeže Lva X. nazývá se zlatým, protože papež Lev X. byl zvláštním příznivcem učenců, umělců a spisovatelů. První bezplatné vyučování na školách zavedl kněz de la Salle. Hluchoněmých prvně se ujímal mnich Pedro de Ponce a kněz l'Épee. Střelný prach vynalezl mnich Berthold Švarc, škálu a základy harmonie Guido de Arezzo, malbu na skle mnich z Tegernsee v Bavořích, jesuita Kavalieri polychromii, jesuita Sekchi spektrální analýsi. Hromosvod vynalezl farář Prokop Diviš. Největším linguistou byl kardinál Mezzofanti. Jáhen Flavio Givia zdokonalil r. 1300 střelku. Střikačky zavedli mniši cisteriáci a kapucíni pařížští byli až do 17. století jedinými hasiči v Paříži. První balon již 60 let před Montgolfierem sestrojil mnich Berthold Gusmak. První brejle sestrojil v třináctém století mnich dominikán Alexander Spina. Prvními hodinami obmyslil nás církevní spisovatel a kněz Kassiodor, vynález tento opravil a zdokonalil Gerbert, později papež Sylvestr II. První hodiny hvězdářské sestrojil opat Richard Vallinfort. První plynárnu zřídil r. 1794 jesuita Dunn v Stonyhorstu v Anglii. Bicykl vymyslel kněz Piantru, který již r. 1845 na něm jezdil.

snadno zaujalo důležité místo mezi školními ústavami hlavního města. Zařízení se poněkud zdokonalovalo, jeho činnost vzrůstala. Kolonie se blahodárně rozvíjely s menšími výlohami a přec značným počtem dítek.

Z 1378 dětí r. 1890 vzrostl počet letošního roku na 5000.

Ač byla každá z kolonií samostatnou a lišila se od druhých v podrobnostech, přece v podstatných částkách řídily se všechny usnesením městské rady ze dne 20. listop. r. 1893.

Starost o všeobecné potřeby kolonií ponechána byla komitétu pokladen školních, jež každoročně starati se měly o subvence, příspěvky a dary, jimiž by kolonie vydržovati mohly.

Dílo tak rozsáhlé vyžaduje zajisté obdivuhodných obětí. Tak čítá subvence udělená letošního roku městem Paříží, jak již z hora podotknuto bylo 200.000 fr. Část sebraná pokladnami činí 94.000 fr.

Nyní bude také snad žádoucí, bychom zevrubněji pohlédli na zařízení a činnost kolonií, k volbě místa, na dobu pobytu, zprávu a výlohy nutné na vydržování.

Stáří chovanců určeno jest od 10—12 let. Děti, volené do kolonií, nejsou děti zdravé ani ty, jejichž stav tělesný nepotřebuje zvláštní péče lékařské: ale jsou to děti nezuživé, strádající pobytím v Paříži, nedostatkem potravy a žijící za špatných podmínek zdravotních, a jimž by pobyt několika týdnů na venkově vrátil síly a zlepšil jejich tělesnou soustavu.

Při volbě dítek nejvíce doporučovalo se zařízení v okresu jedenáctém. Ředitel neb ředitelka sestaví listinu dítek, jež vyhovují daným požadavkům. Tato listina má obyčejně trojnásobný počet dítek, jež by měly býti přijaty do kolonie. Lékařští inspektoři provázeni delegovanými kantonů a přednosty ústavů vyšetří lékařsky v každé škole dívky a rozřídí je dle nálezu. Rada městská pak přijmouc seznam dítek označených, vyšetří poměry rodinné a po dobrém uvážení přijímá se již definitivní seznam vyvolených dítek.

Každé dítě dostane po té listinu se svým jménem, adresou rodičů, s vyznačením váhy, míry objemu těla a síly při odjezdu. Do téže listiny zaznamená se vše vyjmenované i při návratu. A mimo to i jeho chování se a zdraví na venkově.

Při odjezdu vyžaduje se též, by otec nebo poručník poslal písemné vyjádření za tím účelem, aby rada byla zbavena vší zodpovědnosti při dopravě dítek.

Rodičům dodává se ještě seznam předmětů, jichž dívky v kolonii potřebují: čisté prádlo, oděv, hřebeny, mýdlo a kartáček na zuby, na něž se obyčejně zapomíná.

Ve většině okresů stará se školní pokladna o tuto výbavu se zvláštních subvencí, jichž poskytuje město.

Rokem 1892 zavedli obnovu v ten smysl, že do kolonií mohou býti přijímáni i oni žáci, kteří by za pobyt sami si platiti mohli.

Toto nové zařízení, jež zdálo se prospěšným rozvoji kolonií, dovolujíc jich počet rozmnožiti o výlohách poměrně menších — nesevšeobecnělo; neboť platící žáci mohli jen tehdy býti přijati, uprázdnilo-li se místo ve skupině neplatících.

Z toho však vznikla opět nová myšlenka, která vedla ku zřízení „kolonií platících“ a to popudem „Společnosti učitelů“ pro výchovu a patronat mládeže.

Když před několika léty zřízeny byly kolonie neplatící spolkem vychovatelů, ustanoveno, by žáci platili měsíčně 30 fr. Letošního roku vyslalo

9 okresů žáky platící do kolonií v počtu sice ještě malém; ale v téže době zasláno bylo školní pokladně okresu sedmnáctého 1600 fr. jednotlivými rodinami. Jistě důkaz to zřejmý, že velké oblíbenosti těší se tyto platící kolonie. Mimo to žáci chlapecké školy dvanáctého okresu složili se na pobyt jednoho ze svých chudších spolužáků; a pět dítek téhož okresu vysláno bylo do kolonií na útraty dobrodinců.

Přihlédneme nyní blíže ku koloniím.

Za pobyt volí se vždy krajina zdravá, příjemná a snadně přístupná. Některé pokladny volily krajiny přímořské a z některých okresů vyslaly přímo do mořských lázní ony žáky, jichž choroba toho vyžadovala.

Skoro všechny kolonie jsou ve vzdálenějších departementech Paříže. Ale nejvzdálenější jsou kolonie I. okresu (Doubs-et-Manche), XI. okresu (Vogesy), XIX. Loiret a j.

Nepopíratelně nejzdravější jsou kolonie ve Vogesách a v pohoří jurském. A třeba že doprava je mnohem dražší do Voges a jurských hor, jest za to zase živobytí v horách mnohem lacinější, a tím se nahradí výlohy cestovního.

Ačkoliv mnohé z výše uvedených podmínek by úplně vyhovovaly, přece nejsou rozhodujícími při volbě míst kolonií, nýbrž hlavní věcí vždy je jistá vzdálenost od Paříže.

Ferální osady bývají ubytovány ve školách obecných, středních, aneb pensionátech, jež jsou obyčejně dosti pohodlně zařízeny. Za pobyt platí školní pokladny obnos zcela nepatrný, aneb jsou místnosti propůjčeny docela zdarma.

Ale poněvadž místnosti tyto nedostačují tak značnému počtu žactva, jest třeba, by okresy v době prázdnin kolonie rozdělily, by se mohly střídati.

Doba pobytu vyměřena je na tři týdny, vyjímaje okres XI., který svým žákům popřává pobyt na venkově po celý měsíc. Že však tři týdny úplně postačí na účel vytknutý, jest vidno z listu adressovaného prefektovi de la Seine, M. le Maire, přednostou II. okresu, jenž píše, že delší pobyt není ku prospěchu, naopak, že po třech týdnech jeví se reakce a že dítky obyčejně již počínají toužiti po domově.

Zařízení v koloniích je výtečné; rozvrh dne jest tak důmyslně sestaven, že žákům den po dni rychle mívá. Podáváme rozvrh dne kolonie XI., která umístěna byla r. 1901 v Domaine de Mandres-sur-Vair (Vosges) a vyslala 600 hochů se 24 učiteli a 400 dívek s 16 učitelkami. Celkové výdaje obnášely 53.180 fr. Průměrem na jedno dítě 53.18 fr. za dobu tří týdnů.

Dopoledne :

- Od 6.— 7. hod. se vstává, obléká a uklízí. Snídaně.
- „ 7.— 8. „ Návštěva v bytech.
- „ 8.— 9. „ Dopisování a účtování.
- „ 9.—10. „ Tělocvik.
- „ 10.—11. „ Procházka.
- „ 11.—12. „ Velká snídaně (u nás oběd) a pobyt v parku.

Odpoledne :

- Od 1.—4. hod. Procházka lesem.
- „ 4.— $\frac{1}{2}$ 5. hod. Svačina.
- „ $\frac{1}{2}$ 5.—5. hod. Zotavení v parku.
- „ 5.—6. hod. Tělocvik.
- „ 6.—7. „ Odpočinek.
- „ 7.—8. „ Oběd (u nás večeře) a procházka po dvoře.
- $8\frac{1}{2}$ hod. se jde spát.

Strava je zdravá a hojná. Pokrmy se často střídají. V horách jurských a ve Vogesách žíví se mládež hojně mlékem, jež je výtečné. V neděli a ve svátek je hojně koláčů a ovoce, což bývá obyčejně jásosem dětí vítáno.

O úklid starají se dívky samy; i stává se, že teprve na venkově naučí se dívky samy obuv a oděv si čistiti, slušně jísti, každého týdne se převlékati, postele stlátí. Ničeho se nezanedbává, co by mládež sílilo, potěšilo, rozveselilo. Procházky, koupele, hry, tělocvik, četba, společný zpěv a přátelské rozhovory s učiteli působí dětem opravdovou radost a potěšení.

Kolonie okresu XI. má svou knihárnu o 151 svazcích. Jeden den v tém dni je vyhrazen na dopisy rodičům. V dopisech pozorovati lze mnoho zajímavého. Poněvadž žáci piší své listy za úplné svobody, odráží se v nich duše jejich věrněji nežli ve školních úlohách. Ovšem, že nejčastěji čísti můžeme, jak jsou spokojeny a šťastny. „Kdybys viděla, jak tloustnu“, piše jeden; a druhý: „neznepokojujte se o mne, jíst mi chutná a nenudím se!“

Zřídka vyskytne se stopa pohnuti neb vděčnosti za dobrodiní, jehož kolonie poskytuje. Také velmi zřídka (výjimku činí žáci starší) zmínka o krajině, horách, lesích, o vodách neb západu slunce. A když dostaví se doba odjezdu, a dívky se vším loučiti se mají, tu dojmy tesklivé zapudí opět vzpomínka na shledanou s rodiči, bratry, sestrami a přátely. Mládež vrací se bezstarostně, vesele domů.

Když přijdou ku svým milým, tu není konce vypravování. Mnohdy je fantasmie dítek přímo překvapující: „Byli jsme ve hlubokém lese přepadeni tlupou lupičů“, vyprávěl jeden žák z okresu XII., „ale na štěstí zachránili nás naši učitelé a pluk vojáků.“

Všechny kolonie piší denníky o zaměstnání, procházkách a různých dojmech. Psání denníky je ponecháno žákům, kteří se střídají. Četba těchto zápisek je velmi zajímavá, neboť z nich poznati lze, jak nazírají žáci na přírodu a jak se učí přemýšletí o tom, co je obklopuje. Jejich naivní vyprávění bývá mnohdy příčinou důležitých změn a oprav u zařízení.

Kolonie XI., která je téměř nejvýhodněji zařízena, pořádá obyčejně velkou slavnost: literární dýchánek se zpěvy, tělocvik, plavba na lodkách, osvětlení a pochodňový průvod v parku bývá v programu.

Malí Pařížané sůčastňují se nezřídka i místních slavností, kdež bývají vítáni a vlídně přijati. Starosta obce, lékař, správcové škol, všichni upřímně podporují ředitelstvo kolonií.

Za pobytu dítek ferialních osad na venkově vyvíjí se mezi Pařížany a obyvatelstvem venkovských obcí značná sympatie a při tom zároveň mizí zastaralé předsudky.

K péči o stravu a čistotu pojí se i péče lékařská o zdraví maličkých. Každá kolonie má svou lékárníčku, již na výlety s sebou nosí.

V Anglii, Německu a ve Švýcarsku bývají dívky z kolonie často roztroušeny po selských statcích. Tento system se však ve Francii neosvědčuje a počíná pozbývati půdy i v zemích uvedených.

S prospěchem jest, provází-li týž učitel po několik let po sobě tytéž kolonie. Také podpora a spolupůsobnost žen je neocenitelná i v koloniích hochů. Proto bývají vítáni učitelé ženatí, jež do osad provázejí jejich paní, zvláště jsou-li učitelkami.

Úkol učitelů koloniím se věnujících je nanejvýš obtížný i choulostivý. Střící tolik žáků původem, vychováním i povahou se různících, bdíti po celý den nad nimi, ošetřovati je, onemocní-li, stále je zaměstnávatí, nudu

zapuzovati, krb rodinný jim pokud možno nahražovati, pořádku, čistotě i dobrým mravům je přiučovati — toť úkol, vyžadující nemalých zkušeností, obětavosti a opravdového taktu.

Tolik lásky a oddanosti věnované mládeži, zaslouhuje největšího uznání.
Dle „Revue Pédagogique“.

Obrázky ze školy.

Napsal *Fr. Pišmistr*, katecheta v Mor. Budějovicích.

Jak jsem nedávno ve „Vych. Listech“ podotknul, jest hlavní úlohou každého vychovatele svěření své poznati. Na školách zdejších věnuje se této věci hlavně v poradách měsíčních hlavní pozornost. Uvádím k objasnění následující příklady:

1. Žákyně Antonie V. z. II. třídy měšťanské. Na cestě ze školy vyčetla zmíněná žákyně spolužačce, děvčeti hodnému a spořádanému, že je „žebrota“, matky nemá a přece nosí klobouky; při tom kolem ní poskakovala na zem plijíc. Zdá se, že podobný hovor byl před tím veden v rodině V. (snad ze závisti) a tato pak jej způsobem popsaným opakovala. Když jsem ji domlouval, že se tak nehezky zachovala ke spolužačce, usmívala se lhostejně a když jsem se od ní odvrátil, ušklíbla se. A to právě mě nejvíc překvapilo, poněvadž jsme V. Antonii posud měli za děvče často chybuující, ale při tom dobrosrdečné, které, nemá-li síly, má aspoň dobrou vůli dle našich slov se řídit. Příklad ten je trpkým dokladem, jak nesnadno lze čísti v duši dětské.

Otec i matka V. Antonie jsou nádenníky; majetku žádného nemají. Porozumění pro věci ušlechtilejší jim chybí a není divu, že ani žákyně Antonie nad pravšední zájmy týkající se jídla, bydla, oděvu a p. povzněti se nedá; účes, úprava oděvu, spokojenost a pochvala učitelů, úsudek spolužaček, vědomí, že ji stihne trest za nesplnění povinnosti — to vše valně se jí netkne. Někdy ovšem, jsouc stržena mocným proudem svého okolí ve třídě, jeví snahu dobrou, ale ta zmírá, jakmile vzedmuté vlny duševní poklesnou v obyčejnou úroveň. Z mravného chování mívala Antonie známku přiměřenou pro neposedost a neposlušnost. Starší její bratr býval chlapec zarputilý a vzdorovitý, starší sestra se mu v tom dosti podobala: též Antonie má ve třetí třídě obecné k méně přiměřené známce z mravního chování poznámku „mračivá“, což ve škole měšťanské o ní říci nelze; je spíše tuze veselou. Zděděná přirozenost dítky a nepříznivé prostředí domácí hrozí tu znemožniti položení základů ke mravnímu charakteru. Zdá se dle dosavadních zkušeností, že veliká (s velkým zapřením spojená) shovívavost, stálé se s ní zaměstnání se strany učitelův, ale ještě více sdružení s některou hodnou žákyní, která by také Antonii častěji k sobě pozvala, mohly by tu nejprospěšněji působiti. Bude nutno vyšetřiti jak daleko je ovládána egoismem, tento pak hleděti zeslabiti. Bohužel, že ani zbožnost ani láska ku práci, kteréž obě jsou pozitivních výsledků výchovy částečnou známkou, nejsou ozdobou žákyně této.

2. G. Marie narodila se v L. Přistěhovala se asi před 3 roky do našeho města. Jest dítětem nemanželským. Matka její má kromě Marie ještě synka, němého idiota, také nemanželského. Nějaký čas bydlela matka v městě

zdejší v tak zvaném „špitále“. Tam byla dlouho nemocna. Když lékař vypravoval, kde a jak bydlí nemocná, vlasy se člověku ježily. V komoře, v níž ležela a kromě ní a dětí bydlela zde ještě jiná rodina, bylo na jaře plno vody, takže kladli prkna, by mohli přecházeti. Ještě za nemoci matčiny dány byly obě děti ku staré ženě K. Zdálo se, že tato dosti se o ně stará. Děvče, které za nemoci matčiny do školy choditi nemohlo, počalo pilně školu navštěvovati. K. očistila je a dostalo se jim jisti. Však brzo přišly žákyně se žalobou, že G. Marie kupuje si uzeniny. Vyšetřováním zjistilo se, že chodí žebrať a kupuje si mlsky. Tomu učiněna přítrž. Marie jevila se žačkou nadanou, brán ohled na její domácí poměry, a doufali jsme, že škola přemůže sítě zla. Když rozdávány byly na začátku roku školního knihy chudinské, domáhala se, by všechny dostala. Pokud možno, bylo vyhověno. Marie hlásila se pilně a dávala rozumné odpovědi. Až jednoho dne — blesk z čista jasna. G. prý kupovala různé věci v ceně 4 korun. Při vyšetřování na první otázku, kam dala ostatní peníze, zůstala chvíli zaražena, bez hnutí, pak se začala prudce chvěti a dala se do pláče. Zapírala, lež stihala lež; konečně se přiznala, že ukradla peníze své — stravovatelce. Chtěla vinu zmírniti tím, že udávala menší částku, byla však usvědčena a přiznala se ke všemu. Divno jest, že za odcizené peníze nekoupila si mlsů, nýbrž knihy a to: biblický dějepis a pak „pohádkové“ knížečky. Za ostatní peníze koupila Marie hřebíčky do kreslicího prkna a nějaký sešit. Knihy si koupila, protože velmi ráda čte. V těchto dnech přišla stravovatelka K. pravíc, že se jí ztratilo 20 h. Také vypravovala, že navádí děvče ke krádeži — vlastní matka. Jindy prý jí zase matka hrozí, že ji zardousí a honí ji.

Proto jistou dobu děvče nechtělo jíti ani do města, že se bálo matky. Marie jest ve škole i mimo školu bedlivě pozorována; dbáme, by nenavazovala důvěrných styků se žákyněmi ostatními a jich snad nekazila. Dá Bůh, že z ní bude přece spořádaná osoba.

3. Žák K. Jakub. Před 2 lety přistěhovala se rodina K. k nám z Velkého Meziříčí. Otec nádenník, pití kořalky oddaný. Rodina K. žije v největší bídě v „pastoušce“. Děti je několik, nejstarší Jakub, chlapec, ač zevnějšek prozrazuje největší bídu a nedbalost rodičů, jest nadaný žák, hlavně v počtech vyniká.

Děti rodiny této živí se hlavně žebrotou. Několikrát za soumraku, v podvečer, zaklepal ubohý hoch na dveře bytu mého a hlasem tlumeným, s očima zavhlýma zašeptal: „Prosím Vás, pane katecheto, dejte mi kousek chleba!“ Nevím, které srdce zůstalo by tu ledovým! Ve škole jest Jakub pozorný a na vyučování jeví zájem veliký. Letos v únoru našel jsem dobrodince, jenž Jakobovi koupil nové střevíce.

Jednoho dne ztratilo se v učárně několik rýsovadel a sešitů a papíru na kreslení. Vyšetřovali jsme pilně. A kdo byl vynníkem? Jakub. Po dlouhém zapírání se chlapec přiznal. Věci ukradené měly cenu asi 18 korun. Jakub octnul se před soudem a odsouzen na 8 dní do vězení. Domlouval jsem mu, proč tak učinil a z výpovědí chlapcových zvěděl jsem, že osvědčilo se u něho: „běda, kdo by pohoršil jedno z maličkých těchto!“ — Chlapec od té doby byl hodný, pozorný, chodil i v nepohodě do kostela a jevil tvářnost pravého kajicníka. V exhortě, kdy jsem uvedl dojemný příklad ze života o vděčnosti k rodičům a učitelům, Jakub szel. Viděl jsem, jak padaly mu slzy jako perly z modrých očí. I jiní učitelé vídouce to, pravili: „Jakub nebude ztracen!“ Nadešla chvíle, kdy odpykati měl časný trest — vězení 8denní. Doba trestu vyměřena od pondělka svatého týhodne do večera Bílé soboty. Namáhali jsme se, aby jiný čas trestu byl vyměřen,

jelikož právě ve dny kající chlapec do kostela jíti by měl — než marně. (Také podpora křesťanské výchovy!) Jakub byl osm dní ve vězení s jinými starými trestanci. Na Bílou sobotu k večeru byl propuštěn. Po svátcích Velikonočních všiml jsem si chlapce pozorněji, než kdy jindy. Byl změněn? Byl. Při vyučování náboženství měl svěšenou hlavu a jen tu a tam pohlédl modrým okem svým na mě a kdykoliv se zraky naše setkaly, ihned oči sklopil. Mezi jiným dověděl jsem se od spolužáků Jakuba, že tento jim vypravoval, že vězení není tak hrozné. Najedl prý se do syta, a nemusel nic dělat. Uvažujme: Zdali nebude těch 8 dní v tak útlém věku ve vězení ztracených osudných! Máme chlapce si nevšímati a vše za ztraceno míti? Nic z obého. Právě s větší láskou přilneme k němu, napomínajíce, k dobrému povzbuzujíce. Vždyť povzbuzením dá se napravit více — než trestem.

Uvedl jsem tyto tři obrázky, z bohaté sbírky pozorování žáků, za tou příčinou, abychom co možná nejpodrobněji žáky své znali. Důkladná znalost poměrů a okolností v nichž dítě žije, poučí nás a ukáže nám směr cesty, jíž jest se nám ubírat při — výchově. A to také jest úkolem a naší přední povinností. Kdo žactvo své důkladně nezná — tápá ve tmách a jest podoben vůdci slepému, jenž i se svěřencem svým do jámy padá.

Útulny Milánské.

Bylo to r. 1836, kdy z popudu soukromého zřízena byla v Miláně první útulna pro děti obojího pohlaví, které neblahými okolnostmi zbaveny byly péče mateřské. Byla zřízena dle vzoru školy mateřské v Crémonu, před pěti roky slavnostně otevřené slovutným profesorem Ferrante Apertim.

Touto útulnou mělo se dětem napomáhati k jich tělesnému vývinu, vštěpovati první a nejdůležitější pravdy mravní a náboženské a připravovati je tak do škol obecných.

Nová instituce odpovídala všeobecné ujavší se myšlence, že vychování má počínati od nejútlejšího mládí; souhlasila také s potřebou mnohých chudých dělnických rodin, které cítily, že jest nevyhnutelno, aby jejich dítky za dne svěřeny byly v opatrování osobám dobročinným a schopným k výchově. A tak za nedlouhu k této první útulně připojeny byly i jiné.

Všechny byly náležitě důchody opatřeny; a ihned také přihlásil se zástup dítek a denně se množil, zvláště když ústav vybaven byl z dozoru a nátlaku vrchní správy, nepřející školám a všeobecnému vyučování.

Třídy dětských útulen, které pak otevřeny byly ve vnitřním městě a jichž je dnes již jedenáct, byly všechny spojeny pod jednou správou a nazvány „Les Salles d'Asile de Charité pour les enfants“, kterýmžto názvem honosí se až podnes.

Počato bylo s nadací okolo 16.000 franků; tato nadace pozůstávala z odkazů, nemovitostí a darů obecných a vzrostla r. 1898 na 2,245.693 fr. 58.

Později, r. 1866 byly rovněž útulny zřízeny v obvodu městském, kde obyvatelstva každým rokem přibývalo a kde proto podobné ústavy odpovídaly ještě více potřebám obecného lidu, nežli v samém středu Milána. Také vývoj těchto předměstských útulen byl neobyčejně čilý; dnes je jich tam již patnáct.

Všechny spojeny jsou pod jednou správou osob zasloužilých a zovou se jako dříve „Les Salles d'Asile Suburbaines“, ačkoliv ve skutečnosti mohou býti rozuměny ve vnitřním městě.

V době, kdy byly zřízeny, vládly jměním okolo 16.000 fr. V prosinci r. 1890 měly již základního jmění 664.896 fr. 97.

Mimo tyto milosrdné útulny předměstské jest jich ještě v Miláně 37, jež založili soukromníci; a dvě jsou připojeny k obecným školám dívčím, jež podléhají dozoru vlády, která je zřídila pro vyučování a vzdělání chovaneck učitelského ústavu.

Důchody milosrdných asylů jak vnitřního města, tak i předměstských čerpány jsou z příjmu soukromého jmění, z ročních příspěvků spolků, které tvoří základ společnosti a ji spravují; dále jsou tu různé dary, subvence provincií i komuny, spořitelny, obecné banky a křesťanské kongregace, jež zasobují pokladnu útulen.

Roku 1898 měly asyly vnitřního města příjmů 125.209 fr. 82, a předměstské 93.986 fr. 49.

Komise, složená ze členů, kteří bezplatně se scházejí a jmenována shromážděním akcionářů, spravuje pod jménem „Ředitelstva“ dobročinné tyto ústavy. Její povinností je, voliti personál úřední a bdíti nad ním. Útulny předměstské mají též způsob správy a jsou rovněž závisly na bezplatné radě volené ze členů zakládajících.

Obě tyto komise jmenují ředitelky a učitelky, které jsou povinny v útulnách vyučovati, pak inspektory a delegované pány, kteří mají přímý dohled nad útulnami a bdí nad pořádkem. Mimo tyto jmenované osoby jsou zde ještě patronessy a čestné inspektorky vynikající svým společenským postavením i dobročinností, které pro svou moudrost a ušlechtilost vyvoleny byly k čestným těmto úřadům. Jim jest starati se o získání obětavých lékařů, kteří by z pouhé ochoty bděli nad zdravím maličkých a řídili je.

Svobodné či soukromé útulny jsou přirozeně spravovány svými zvláštními řediteli nebo majiteli; a ony útulny, které jsou připojeny ku školám normálním, spravovány jsou ředitelkami těchto ústavů.

Moc správy nad útulnami je omezená. Tak jako ponechává správa obecnému i soukromému dobrozdání rozhodovati v jednotlivých ustanoveních, rovněž tak ponechává na vůli dobrodincům, by bděli nad pořádkem i vyučováním.

Ministr vnitra omezí se na dozor zařízení hospodářského. Ministr veřejného vyučování nezakročí jinak leč několika tajnými oběžníky, jež pošle ředitelství a správě vyučování, anebo několika řídkými návštěvami svých inspektorů.

Věc důležitější je, že právě nyní připravuje pro tyto útulny odborné učitelky. Není pochyby, že otázku tuto studoval a při svých občůzkách chtěl podřídit všechny dětské školy svému vrchnímu řízení, ale bez výsledku. Také nynější ministr má již hotový plán, jemuž přejeme lepšího zdaru.

Příště dále.

Doporučujeme následující praktické spisy:

Vymazal Fr. **Německy za 50 hodin.** I. a II. po 1 K 20 h, váz. po 1 K 40 h. — O oblíbě této knihy a její

potřebě svědčí s dostatek, že se objevila záhy potřeba 10. vydání. Jest to praktický návod, jak možno si osvojiti v nejkratší době tolik němčiny, abychom se mohli dorozuměti s rozeným Němcem.

Vymazal Fr. **Praktické rozmluvy české a německé.**

Cena poštou 1 K 30 h, váz. 1 K 80 h. Druhé vydání.

Vymazal Fr. **Německé čtení s výkladem,** hlavně pro začátečníky. Cena 1 K 20 h.

Doporučujeme všem, kdo se chtějí naučiti německé knihy s úplným porozuměním čísti.

Vymazal Fr. **Nejdůležitější české a německé písemnosti pro každého.** Cena 1 K 20 h.

Vymazal Fr. **Nejpotřebnější písemnosti pro každého.** Cena K 1.20.

Vymazal Fr. **Rusky v desíti úlohách.** Cena 50 h.

Vymazal Fr. **Francouzsky v 40 úlohách.** Cena 1 K.

Vymazal Fr. **Český pravopis pro nestudované.** Druhé vydání. Cena 40 h.

Vymazal Fr. **In 50 Lectionen böhmisch.** Cena 1 K 60 h.

Vymazal Fr. **Mezinárodní řeč Esperanto pro samouky.** Cena 50 h.

K dostání v každém knihkupectví a zejména u nakladatele

Emila Šolce v Telči.

Prosíme své ctěné příznivce, aby nám zasílali adresy těch, jimž bychom mohli „Vychovatelské Listy“ na ukázkou poslati.

Prosíme všechny katolické redakce, aby nám po výtisku svých publikací výměnou posílaly.

Nous prions toutes les redactions des revues catholiques de nous envoyer en échange un exemplair de leurs publications.

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 K

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová v Brně, na Petrově č. 1.

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Příspěvky se honorují.

Inserty účtují se levně.